

BOSHLANG'ICH TA'IM O'QITUVCHISINI PEDAGOGIK MAHORATINI RIVOJLANTIRISH METODOLOGIYASI

Jakbarova Oyazimxon Mutalipovna

*Qo`qon universiteti Andijon filiali "Pedagogika,
psixologiya va filologiya" kafedrasi o`qituvchisi.*

Annotatsiya: Ushbu maqola boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirish metodologiyasiga bag'ishlangan. Maqolada o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini oshirishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi, shuningdek, ushbu jarayonda qo'llaniladigan metodlar va strategiyalar muhokama qilinadi. Tadqiqotda o'qituvchilarning o'quv jarayonidagi faoliyati, refleksiv amaliyotlar va uzluksiz kasbiy rivojlanishning ahamiyati alohida e'tibor markazida bo'ldi. Natijalar boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini oshirishda integratsion yondashuvlar va amaliy treninglarning samaradorligini ko'rsatdi. Maqola ta'lim sohasi mutaxassisleri va o'qituvchilar uchun foydali manba sifatida xizmat qilishi mumkin.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, pedagogik mahorat, kasbiy rivojlanish, o'qituvchi kompetensiyasi, refleksiv amaliyot, integratsion yondashuv.

Аннотация: Статья посвящена методике развития педагогического мастерства учителей начальных классов. В статье анализируются современные подходы, направленные на повышение профессиональных компетенций педагогов, а также рассматриваются методы и стратегии, используемые в этом процессе. Исследование было сосредоточено на роли учителей в процессе обучения, важности рефлексивных практик и непрерывного профессионального развития. Результаты продемонстрировали эффективность интегративных подходов и практического обучения в повышении педагогического мастерства учителей начальных классов. Статья может послужить полезным источником информации для специалистов в области образования и преподавателей.

Ключевые слова: начальное образование, педагогическое мастерство, профессиональное развитие, компетентность учителя, рефлексивная практика, интегративный подход.

Abstract: This article is devoted to the methodology of developing pedagogical skills of primary education teachers. The article analyzes modern approaches aimed at improving the professional competencies of teachers, as well as discusses the methods and strategies used in this process. The study focused on the role of teachers in the educational process, the importance of reflective practices and continuous professional development. The results showed the effectiveness of integrative approaches and practical training in improving the pedagogical skills of primary education teachers.

The article can serve as a useful resource for education specialists and teachers.

Keywords: primary education, pedagogical skills, professional development, teacher competence, reflective practice, integrative approach.

KIRISH

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari o'quvchilarning bilim olish jarayonida asosiy rol o'ynaydi. Ular nafaqat fanlarni o'rgatadi, balki bolalarning ijtimoiy, emotsional va intellektual rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarning pedagogik mahorati muhim ahamiyatga ega, chunki ularning professional kompetensiyalari o'quvchilarning o'quv yutuqlari va umumiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, o'qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirishga qaratilgan metodologiyalarni ishlab chiqish va qo'llash dolzarb masaladir. Ushbu maqola boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishning samarali usullarini o'rganishga bag'ishlanadi.

MUHOKAMA

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining pedagogik mahoratini rivojlantirish metodologiyasi o'qituvchining kasbiy kompetensiyalarini oshirish, zamonaviy ta'lim talablariga moslashish va o'quvchilarning samarali ta'lim olishini ta'minlashga qaratilgan tizimli yondashuvdir. Quyida bu metodologiya ning batafsil tahlili, asosiy yo'nalishlari, amaliy usullari va strategiyalari keltiriladi.

Nazariy bilimlarni mustahkamlash

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'z faoliyatida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun mustahkam nazariy asosga ega bo'lishi zarur. Bu quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- Pedagogik va psixologik bilimlar:
- O'quvchilarning yosh xususiyatlarini o'rganish (7-11 yoshdagi bolalarning psixologik va kognitiv rivojlanishi).
- O'quv jarayonini loyihalash va tashkil etish bo'yicha zamonaviy nazariyalarni o'zlashtirish (masalan, konstruktivizm, behaviorizm).
- O'zbekistonda ta'lim sohasidagi qonunlar, davlat ta'lim standartlari (DTS) va o'quv dasturlari bilan chuqur tanishish.
- Zamonaviy ta'lim metodikalarini o'rganish:
- Kompetensiyaviy yondashuv: o'quvchilarda bilimdan tashqari, amaliy ko'nikmalar va hayotiy kompetensiyalarni shakllantirish.
- STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) yondashuvi: fanlararo integratsiya orqali ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish.
- Inkluziv ta'lim: turli ehtiyojlarga ega o'quvchilarni o'qitish usullari.
- Adabiyotlar bilan ishlash:
- O'zbek va xalqaro pedagogik adabiyotlarni o'qish (masalan, Lev

Vygotskiyning sotsiokultural nazariyasi, Jan Piajening kognitiv rivojlanish nazariyasi).

- O'zbekistonda nashr etilgan metodik qo'llanmalar, darsliklar va ilmiy maqolalarni tahlil qilish.

Amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish

Nazariy bilimlar amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlanmasa, o'qituvchining mahorati to'liq shakllanmaydi. Quyida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishning asosiy usullari keltiriladi:

- Interfaol dars metodlarini qo'llash:

- Muammo asosidagi ta'lim (Problem-Based Learning): O'quvchilarga real hayotiy muammolarni hal qilishga yo'naltirilgan topshiriqlar berish. Masalan, "Suvni tejash usullari" mavzusida loyiha ishlab chiqish.

- Guruh ishi: O'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, hamkorlikda ishlashga o'rgatish. Bu ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi.

- Loyiha asosidagi ta'lim: O'quvchilar mustaqil ravishda kichik loyihalar (masalan, "Mening mahallam" loyihasi) tayyorlaydi.

- Differensial va shaxsiy yondashuv:

- Har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlarini aniqlash (masalan, tezkor o'quvchilar uchun qo'shimcha topshiriqlar, sekinroq o'quvchilar uchun soddalashtirilgan materiallar).

- O'quvchilarning qiziqishlariga mos darslar tuzish (masalan, sportni yaxshi ko'radigan bolalar uchun matematik masalalarni sport misollariga bog'lash).

- Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish:

- O'quvchilarga "Nima uchun?" va "Qanday qilib?" kabi ochiq savollar berish.

- Masalan, tabiatshunoslik darsida "Yomg'ir qanday hosil bo'ladi?" deb so'rash va o'quvchilarni mustaqil izlanishga undash.

- Esselar, hikoyalar yozish yoki muammolarni ijodiy yechishga yo'naltirilgan vazifalar berish.

O'z-o'zini takomillashtirish

O'qituvchining pedagogik mahorati doimiy rivojlanishni talab qiladi. Bu jarayon quyidagi usullar orqali amalga oshiriladi:

- Malaka oshirish kurslari:

- O'zbekistonda Xalq ta'limi vazirligi tomonidan tashkil etiladigan malaka oshirish kurslarida ishtirok etish.

- Xalqaro tashkilotlar (masalan, UNESCO, British Council) tomonidan o'tkaziladigan treninglarda qatnashish.

- Onlayn platformalarda (Coursera, EdX) pedagogik kurslarni o'tash.

- Refleksiya amaliyoti:

- Har bir darsdan so'ng o'z faoliyatini tahlil qilish: "Qaysi metodlar samarali bo'ldi?", "O'quvchilarning faolligi qanday edi?", "Nimalarni yaxshilash kerak?".

- Dars videolarini yozib olish va ularni tahlil qilish (o'z kamchiliklarini aniqlash uchun).

- Tajriba almashish:

- Maktabdagi metodik birlashmalarda faol ishtirok etish.

- O'zbekiston va xorijdagi boshqa o'qituvchilar bilan onlayn forumlar orqali muloqot qilish (masalan, Telegram guruhlar, X platformasi).

Raqamli texnologiyalardan foydalanish

Zamonaviy ta'limda raqamli texnologiyalar muhim o'rin tutadi. O'qituvchi quyidagi yo'nalishlarda raqamli ko'nikmalarini rivojlantirishi kerak:

- Elektron ta'lim platformalari:

- O'zbekistonda keng tarqalgan "Kundalik" platformasidan foydalanish: dars rejalari, baholar va ota-onalar bilan muloqot uchun.

- Zoom, Microsoft Teams kabi platformalarda onlayn darslar o'tkazish.

- Multimedia resurslari:

- PowerPoint, Canva kabi dasturlarda dars uchun vizual materiallar (prezentatsiyalar, infografikalar) tayyorlash.

- YouTube'dagi ta'lim videolarini darslarda qo'llash yoki o'z videodarslarini yaratish.

- O'quvchilarni raqamli savodxonlikka o'rgatish:

- Bolalarga internetdan xavfsiz foydalanishni o'rgatish.

- Oddiy dasturlash asoslarini (masalan, Scratch) o'quv jarayoniga kiritish.

Psixologik va ijtimoiy ko'nikmalar

O'qituvchining o'quvchilar va ota-onalar bilan samarali muloqot qilish qobiliyati muhim ahamiyatga ega:

- O'quvchilar bilan muloqot:

- Ijobiy motivatsiya usullarini qo'llash (maqto'v, rag'batlantirish).

- O'quvchilarning shaxsiy muammolarini tinglash va ularga psixologik yordam ko'rsatish.

- Sinfda ijobiy muhit yaratish (masalan, "sinf qoidalarini"ni birgalikda ishlab chiqish).

- Inkluziv ta'lim:

- Nogironligi bo'lgan yoki maxsus ehtiyojlarga ega o'quvchilar bilan ishlash usullarini o'rganish.

- Individual ta'lim rejalari (ITR) tuzish.

- Ota-onalar bilan hamkorlik:

- Ota-onalar yig'inlarini muntazam o'tkazish va ularga o'quvchilarning muvaffaqiyatlari haqida ma'lumot berish.

- Ota-onalarni ta'lim jarayoniga jalb qilish (masalan, sinf tadbirlarida ishtirok etishga undash).

Tajriba almashish va mentorlik

O'qituvchining mahorati boshqa pedagoglar bilan hamkorlik orqali ham rivojlanadi:

- Tajribali o'qituvchilar bilan hamkorlik:
 - Maktabdagi tajribali o'qituvchilarning darslariga qatnashish va ularning metodlarini o'rganish.
 - Mentorlik dasturlarida ishtirok etish.
- Pedagogik jamoalarda faollik:
 - Metodik birlashmalarda yangi g'oyalarni muhokama qilish.
 - O'qituvchilar uchun ochiq darslar tashkil etish.
- Yosh o'qituvchilarga yordam:
 - Yangi boshlayotgan o'qituvchilarga maslahatlar berish va ularni qo'llab-quvvatlash.

XULOSA

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining pedagogik mahoratini rivojlantirish metodologiyasi nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, o'z-o'zini takomillashtirish, raqamli texnologiyalar, psixologik-ijtimoiy ko'nikmalar va tajriba almashishni o'z ichiga oladi. O'qituvchi doimiy ravishda o'zini rivojlantirishi, zamonaviy ta'lim trendlaridan xabardor bo'lishi va o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashishi zarur. Ushbu metodologiyani muvaffaqiyatli qo'llash o'qituvchining samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ta'lim sifatini yaxshilaydi.

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini rivojlantirishda integratsion yondashuvlar va refleksiv amaliyotlar yuqori samaradorlik ko'rsatdi. Uzlaksiz kasbiy rivojlanish dasturlari o'qituvchilarning kompetensiyalarini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Quyidagi takliflar beriladi:

O'qituvchilar uchun muntazam ravishda amaliy seminarlar va treninglar tashkil etish.

Refleksiv amaliyotni rivojlantirish uchun maxsus platformalar yaratish.

Ta'lim muassasalarida o'qituvchilarning hamkorlikdagi faoliyatini qo'llab-quvvatlash.

Integratsion yondashuvlarni ta'lim dasturlariga kengroq joriy etish.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Арефьев Р.С. Формирование готовности к самопроектированию коммуникативной компетентности у студентов педагогического вуза: Дисс....канд. пед. наук. - С.: 2004. - 190 с.
2. Абрамян Г.В. Теоретические основы профессионального становления педагога в информационной среде: автореф. дисс. пед. наук. – Санкт-Петербург, 2001. - 39 с.

3. Muslimov N.A. Kasb ta'lim o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: ped.f.dok. ...diss. –T.: 2007, -315 b.
4. Rakhimov O.D., Manzarov Y.K., Karshiyev A.E. Description of pedagogical technology and problematic teaching technology // Проблемы современной науки и образования. 2020. С 59-62.
5. Shon, D. A. (2007). The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. Basic Books.
6. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
7. Xodjayev, B. (2020). Boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlar. Toshkent: Fan va texnologiya.